

Сезона 2016/2017

Петак, 19. мај 2017. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

За почетнике

Диригент: **Михаил Јуровски**

Програм:

В. А. Моцарт: Симфонија бр. 40 KV 550 у ге-молу

Molto allegro
Andante
Menuetto. Allegro – Trio
Finale. Allegro Assai

Трајање: око 35 минута

Д. Шостакович: Симфонија бр. 5 оп. 47 у де-молу

Moderato – Allegro non troppo
Allegretto
Largo
Allegro non troppo

Трајање: око 45 минута

Концертмајстор: **Тијана Милошевић**

Симфонија бр. 40 у ге-молу, дело **Волфганга Амадеуса Моцарта** (1756–1792), једно је од најпознатијих дела симфонијске литературе. „Велика ге-мол симфонија“, како се некада назива у поређењу са Моцартовим ранијим делом истог жанра и тоналитета, завршена је 25. јула 1778. године. У стваралачком налету, за нешто мање од два месеца, настале су симфоније бр. 39, 40 и 41. Нешто касније, Моцарт је објавио и ревидирану верзију Симфоније бр. 40, у којој су додате деонице кларинета. Деценијама касније, Јоханес Брамс је оба рукописа поклонио Друштву поштовалаца музике из Беча, где се и данас налазе.

Неки познаваоци Моцартовог стваралаштва тврдили су да он за живота није чуо извођење свог дела, међутим, постоје докази да је симфонија ипак изведена неколико пута пре композиторове смрти.

Почевши од четвороставачне форме, преко композиторских поступака и оркестрације, ова симфонија представља прави амалгам свог времена: стандардизоване форме првог и четвртог става у сонатном облику, затим лаганог, другог става и трећег, менуета са тријом. Типична је и оркестрација, која укључује флауту, две обое, два кларинета, два фагота, две хорне и гудачки корпус. Такође, једно од обележја његовог времена у којем је постојао раскорак између преткласичарских и класичарских поступака, јесте фигура *Манхајмске ракете* - узлазни тонични трозвук одсвиран у брзом темпу, која се уочава на самом почетку четвртог става. Употреба ове музичке фигуре показује велики утицај Манхајмског оркестра, који је заслужан за развијање многих битних одлика не само Моцартове, него и симфонијске музике других аутора у овом периоду.

Симфонија бр. 40 била је значајна за многе композиторе симфонијских дела, као што су Јозеф Хајдн, Лудвиг ван Бетовен или Франц Шуберт. Данас је ово дело једно од најпопуларнијих класичних дела, бројећи многа извођења која су забележена на носачима звука.

Руски композитор и пијаниста **Дмитриј Шостакович** (1906–1975) сматра се једним од најзначајнијих фигура музике 20. века. Иако је славу и бројна признања стекао у својој земљи, Совјетском Савезу, овај аутор је у неколико наврата имао проблема са јавним осудама својих дела и забранама компоновања.

Шостакович је написао укупно 15 симфонија. Као и друга дела, ова остварења носе изузетан емоционални набој, а звучна остварења доприносе њиховој огромној популарности. **Чувени виолончелиста Мстислав Ростропович називао је овај симфонијски опус скривеном историјом Русије, сматрајући да оне у себи садрже искуства њихове земље од 1930. до 1970. године.**

Симфонија бр. 5 у де-молу заузима значајно место на репертоарима оркестара широм света. Написана је у периоду од априла до јула 1937. године, а премијерно је изведена 21. новембра исте године у Лењинграду, данашњем Санкт-Петербургу. Под диригентском палицом чувеног Јевгенија Мравинског Лењинградска филхармонија и Шостаковичево дело доживели су велики успех. **Аплаузи и овације који су трајали преко 30 минута, међутим, учинили су се сумњивим**

тадашњој власти. Будући да је 1936. године Шостаковичева опера *Леди Магбет Мценског округа* оцењена као *вулгарна, неуротична, непримерена и вулгарна*, те је нагло скинута са репертоара упркос великом успеху, већ на другом извођењу **Пете симфоније појавили су се представници режима, желећи да утврде због чега је и ово дело задобило тренутну и огромну популарност.** Може се рећи да је дело успело да делује на два различита нивоа – први јесте начин на који су власти виделе Пету симфонију и пројекцију своје идеологије у њој. Поред тога, Симфонија је у јавности **била дочекана са одушевљењем, као отеловљење колективне патње под Стаљином.** У одређеним изворима наводи се да је и сам композитор у каснијем периоду свог живота говорио о успеху Пете симфоније на следећи начин: „Наравно да су разумели, разумели су шта се догађа око њих и разумели су о чему говори Пета“.

Симфонија је писана у стандардној, четвороставачној форми. Први став доноси сукоб две узнемирене, скоковите теме са самог почетка и мелодије која је изведена из народне песме, препознатљиве публици. Музика другог става, иронично-шаљивог карактера, подсећа на музику коју је Шостакович писао за сценска дела или филмове. Трећи, лагани став, емотиван и елегичан у изразу, написан је за само три дана и представља неке од најдирљивијих страница које је композитор написао. Последњи став врло брзо показује везе са тематским материјалом и карактером првог става. Овде се препознаје неколико цитата и аутоцитат из песме *Поновно рођење* на Пушкинове стихове. Симфонија се окончава грандиозним, драматичним завршетком.

Бојана Радовановић*

*У сезони 2016-17, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.